

ESPAINIAKO HISTORIA

Hezkuntza-sistemaren xedea herritar gogoetatsu eta sortzaileak prestatzea da, gure gizartea gero eta anitzagoa eta aldakorragoa baita. Alde batetik, honek areagotzen du nerabezaroan irudimentsuki pentsatzeko gaitasuna sustatzearen beharra, premia berriei egokitzeko. Bestalde, gizarte demokratikoek kognitiboki prestatutako eta emantzipatutako pertsonak behar dituzte, balio demokratikoak defendatzeko gai direnak.

Batxilergoan, *Espainiako Historiak*, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako *Geografia eta Historia* irakasgaiaren konpetentziak garatzeko prozesuari jarraipena emateaz gain, gure iragana aztertzeak gaur egun gure bizitza sozial, politiko eta ekonomikoa ulertzeko duen garrantzia definitzen du, egungo munduan zentzua hartzen duten tresna kontzeptualak eskaintzen dizkigulako. Are gehiago, irakasgaiak gazteen adimenaren garapen orekaturako beharrezkoak diren datuak eta jarduera intelektuala errazten dituzten tresna kontzeptualak ematen dizkigu. Beraz, eztabaidaezina da *Espainiako Historia* garaikidea lantzeko beharra, pentsamendu eta judizio analitiko askerako gaitasuna sustatzen laguntzen duen irakasgai gisa.

Historiak, gertakarietan eta ondorengo hausnarketetan oinarrituta, nor garen eta zergatik garen jakiten laguntzen digu. Eta horrek guztiak baliabideak bilatzen ditu, digresio pertsonaletan oinarritutako pentsamendu kritikoa balioesteko, alderatzeko eta gauzatzeko. Beraz, ondoriozta daiteke irakasgai honen oinarritzko jakintzak irakasteak barne hartzen dituela, ez bakarrik iraganeko garaiei buruzko ezagutzak, baizik eta gertaeretatik abiatutako gogoeta egitea eta iraganaren eta orainaren arteko erlazioak bilatzea ere. Hau da, gizartean aurrera egiten lagunduko duten herritar zentzudunak, moldagarriak eta pentsakorak sortzeko tresnak. Eta hori guztia, jakina Euskal Autonomia Erkidegoko curriculumaren parte den diziplina gisa, Euskal Herriko historia eta kultura, baita gizartea, balioak, erakundeak, ekonomia, zerbitzuak eta sistema politikoa eta gobernu-sistema ere kontuan harturik.

Oinarritzko jakintzak multzotan didaktikoki antolatuta daude eta diziplinaren ordena naturala errespetatzen duen sekuentzia logiko batean lotzen dira, baina, euren planteamenduen bidez, espiritu pedagogiko berritzailea ere proposatzen da. Konbinazio horrek ikasleak bideratuko ditu, irakaslearen lanarekin batera, *Espainiako Historia* garaikidearen ulermen eta ikuspegi orokor bat lortzera eta, pixkanaka eta nerabeen garapen psikokognitiboa kontuan hartuta, euren Konpetentzia Profila osatzen, panorama orokor bateko piezak behar bezala ahokatzeko lagunduko dien oinarri sendo bat eskuratuz.

Horrela, irakasgai hau ikasteak, zuzenean lantzen ditu Herritartasunerako Konpetentzia —kultura politikoa, pentsamendu kritikoa eta herritarren parte-hartze aktiboa garatzen laguntzen baitu— eta Konpetentzia Pertsonala, Soziala eta Ikasten Ikastekoa —gertaerak erlazionatzen, hausnartzen eta aldaketetara egokitzeko eta bizitza osoan zehar ikaskuntza kudeatzeko beharri erreparatzen irakasten du eta—. Kontzientzia eta Adierazpide Kulturalerako Konpetentziaz ere arduratzen da, edozein motatako adierazpen artistiko ezagutzeak bai sentsibilitatea bai Ondare Historiko-Artistikoa aintzat hartzea, errespetatzea, balioestea eta hartaz gozatzea gauzatzen dituelako.

Zeharka bada ere, diziplina honek Ekintzailtza Konpetentzia garatzen du; izan ere, laguntza ematen die ikasleei, gizakiaren bilakaera gure hurbileko, lehenaldiko eta gaur egungo kultura-ingurunean ezagutuz eta erronka politiko, ekonomiko edo sozialak

kontuan harturik,, bizitzan zehar aurre egin beharko dieten beharrak, erronkak eta aukerak onartzen, gaur egun globalizatuta dagoen eta etengabe aldaketak jasaten dituen mundura egokitu ahal izateko. Azkenik, Hizkuntza Komunikaziorako Konpetentziari eta Konpetentzia Eleaniztunari egiten zaien ekarpena eztabaidaezina da, ezinbestekoa baita edozein hizkuntzatan komunikatzea informazioa transmititzeko; eta Konpetentzia Digitala funtsezko tresna da irakasgai hau lantzeko.

Horri guztiari Historiaren diziplinartekotasuna gehitzen badiogu, gainerako irakasgaiekin batera lan egiteko aukera ematen duena, gure iragana ezagutzeko beharraren ondorioa —egungo munduan kokatzeko eta hura ulertu, zaindu, aberastu eta dituen xehetasun ugarietz gozatzeko— saihestezina bihurtzen da. Historian zehar, jakintza-diziplina guztiak gizakiok etengabe planteatzen ditugun galderei eta erronkei erantzuteko garatu direla kontuan hartuta, ukaezina da, besteak beste, Espainiako eta Euskal Herriko Industrializazioaren Historiaren eta Ekonomiaren eta Teknologiaren arteko harremana.

Batxilergoko bigarren mailan zehar, *oinarrizko jakintzen* bidez egindako lanaren bitartez eskuratzen eta garatzen joango diren trebetasunei *Konpetentzia Espezifikoko* deitzen zaie. *Espainiako Historia* kasuan, horien helburua da: ikasleak gai izatea idatzizko iturri historikoei buruzko iruzkin kritikoak fidagarritasunez egiteko; Espainiako eta Euskal Herriko Historia garaikidean hainbat erregimen politikoen eraketa- eta eboluzio-prozesua, eta erregimen horietan herritarrek parte hartzeko moduak ezagutzea eta azaltzea; gure ekonomiaren garapenean eta modernizazioan parte hartu duten faktoreak ezagutzea eta aztertzea; gure gizarteek Aro Garaikidean zehar izan dituzten aldaketak eta jarraitutasunak deskribatzea eta aztertzea; sinesmenek eta ideologiek Espainian eta Euskal Herrian Historia Garaikidean izan duten eboluzioa eta gizartearekin eta politikarekin izan duten harremana ulertzea eta zorrotzasun historikoz adieraztea; Iberiar Penintsularen balio geoestrategikoa ezagutzea eta Espainiako eta Euskal Herriko Historia Garaikidearekin eta nazioarteko panoramarekin lotzea; Ondare Historiko eta Kulturalak memoria kolektiboaren legatu eta adierazpen gisa, herentzia material eta immaterial gisa eta Historiaren iturri gisa duen esanahia aintzatestea eta genero-ikuspegia txertatzea Espainiako eta Euskal Herriko Historia Garaikidearen eta egungo egoera soziopolitikoaren azterketan.

Horrek guztiak gure ikasleei lagunduko die iturri historikoei buruzko iruzkin kritikoek ikerketa historikoan duten garrantziaz jabetzen, eta historialarien lan zorrotza eta artxiboen beharra eta munta baloratzen; eskubideak eta askatasunak sustatu dituzten mugimenduak eta ekintzak baloratzen, eta 1978ko Konstituzioaren eta 1979ko Autonomia Estatutuaren dimentsioa ulertzen; egungo koiuntura ekonomikoa gizarte-ongizateari lotutako aurrerapenaren ideia, berrikuntza, etengabeko ikaskuntza eta jasagarritasuna ulertzen eta horien guztien inguruko begirada kritikoa eraikitzen; gaur egungo gizarte-aniztasunaz jabetzen, hartu diren neurrien irismena balioesten, eta berdintasunerako, ongizaterako, justiziarako eta gizarte-kohesiorako aurrerapausoak eta mugak ulertzen; gure herriaren aniztasuna aitortzen eta baloratzen, eta errespetuzko jarrerekin egungo arazoei buruz hausnartzen eta eztabaidatzen; gaur egungo Espainiak munduan duen benetako eginkizuna ulertzen, baita berak dituen nazioarteko kooperazio-, elkartasun-, europeismo- eta segurtasun-konpromisoen garrantzia ere; Ondare Historikoaren garrantzi kulturalaz eta aniztasunaren aberastasunaz jabetzen, eta haren kontserbazioa bermatzen duten legeei balioa ematen; Historian emakumeen presentzia aitortzen; oztopoak, aurrerapen- eta atzerapauso-uneak ohartaritzen eta emakumeen eta gizonen benetako berdintasun eraginkorraren aldeko jarrerak sustatzen.

Eta ikasleek gai horietan egindako aurrerapenak baloratzeko, ebaluazio irizpideak daude. Horien helburua da, jakintzak zenbateraino barneratu diren eta, ondorioz, konpetentzia, espezifikoetan zer progresio-maila lortu den zehaztea, baita ikasleek beren garapenerako garrantzizkoak diren jarrerak eta balioak bereganatu dituzten zehaztea ere. Irizpide horien formulazioan, beraz, jakitearen, egiten jakitearen eta izatearen erreferentziak jasotzen dira.

Oinarrizko jakintzen bidez ikasleek Konpetentzia Profil fidagarri batera eramango dituzten Konpetentzia Espezifikoak eskuratuko dituzte. Horregatik, jakintza horiek ezinbestekoak dira, Espainiako historia garaikidean zehar mundua ulertzeko izan ditugun modu desberdinen transmisio zuzena behar bezala egin ahal izateko. Era berean, errealitate aldakorrek aurretik gertatutako guztiak baldintzatzen dituela eta, ondorioz, aldaketa horietako asko gure ekintzen ondorio direla barneratzeko. Horregatik, ezinezkoa litzateke errealitatea aztertzea, ezta etengabeko aldaketa hautematea ere, gutxieneko datu historiko batzuk ezagutu gabe, zehatzak eta pedagogikoki antolatutak direnak, eta bilakaera horiek guztiak zeintzuk izan diren erakusten dizkigutenak.

Oinarrizko jakintzak hiru bloketan bereizi dira: *A. Gizarteak denboran zehar*, hau da, Historiari dagozkion oinarrizko jakintzak; *B. Egungo munduaren erronkak*, hau da, Trantsiziotik gaur egungo gizarte-etzabaidako auzietara bitartekoak; eta *C. Konpromiso zibikoa*, oso-osorik gainerako jakintzekin batera landuko diren gai transbertsalak jorratzen dituenak. Aditzera eman behar da A, B eta C blokeen barruan, jakintza transbertsal batzuk ere badaudela (A1, 2, 3, 4, 15 eta 22, B1, 2 eta 3 eta C2, 4 eta 7) eta horiek ikaste egoera guztietan landu beharko direla, besteak jakintza espezifikoak izanda. Azken horiek, adierazitako moduan jorratu ahal izango dira (politika, gizarte, erlijio, ideologia eta abarren erlazioetatik abiatuta), edo ikaste-egoerak kronologikoki eta pedagogikoki antolatzeko helburuarekin konbinatuta, adibidez, Espainiako Historia Garaikidearen etapan arabera, edo irakasle-taldeak egokiagotzat joko duen moduan.

Irakasgai honek, baliabide horien eta irakaslearen lanaren bitartez —azken hori diziplinaren jakintza globala maneiatzen duena eta gida izanda—, ikasleak beren ikaskuntzaren protagonista izan daitezen eta figura pasibo eta ezagutza-hartzaile soil izateari utz diezaieten, lagundu egingo du. Jakintza azertu, aplikatu eta sortzeko irakaskuntza, eta informazioa ezagutza bihurtzea uztartu behar ditugu. Horrela, gure historia garaikidearen bilakaeraren ikaskuntza, jakin-mina, pentsamendu kritikoa, errespetua eta autonomia sustatzen ditugu. Konbinazio horrekin, motibazioa sortuko da eta XXI. mendeko erronkak ikuspegi berrietatik ikusi ahal izango dira.

KONPETENTZIA ESPEZIFIKOAK

1. Idatzizko iturri historikoei buruzko iruzkin kritikoak fidagarritasunez egitea, haien tipologia desberdinak ezagutuz eta haien erabilera zientifikoan trebatuz eta informazioa alderatuz, ikerketa historikoan duten garrantziaz jabetzeko, eta historialarien lan zorrotza eta artxiboen beharra eta munta baloratzeko.

Iturri historiko guztiak informazio zehatz eta inplizitu ugari dakartza, bai euren testuinguru soziopolitikoari buruz, bai dokumentu horiek sortu zituztenen mundua ulertzeko eta mundu horrekin erlazionatzeko moduari buruz. Horrela, iturrien azterketak Historiako une, pertsonaia edo gertaera zehatzen ezagutza osatuagoa,

dibertsifikatuagoa eta esanguratsuagoa lortzeko aukera ematen digu. Testu historikoen iruzkinak egitearen helburua da, ematen dizkigun elementuetatik abiatuta eta aztertutako dokumentuak bere garaian izan zuen garrantzi-maila kontuan hartuta, ikasleak ikerketa lanera hurbiltzea, baita garai bat barrutik ulertzera ere. Informazio hori ateratzeko teknika testu historikoen iruzkina da. Hori ez da inprobisazio hutsa, baizik eta prestakuntza, gaiari buruzko ezagutza, metodo zehatz bat eta objektibotasuna eskatzen ditu.

Gertaera historikoak eta horiei buruzko informazioa ematen diguten askotariko dokumentuak ezagutzeak eta ulertzeak, edozein etapa gainditzen duten gaiei (politika, ekonomia, gizartea... buruzko testu idatziak sakonki ulertzera bideratuko dituzte ikasleak, eta Historiaren eta beraien egungo ingurunearen arteko harremanei, eta desinformazioari eta manipulazioari buruzko hausnarketara ere. Horregatik, irakasgaiaren alderdi teoriko eta tekniko esanguratsuenak behar bezala konbinatu behar dira, terminologia egokia erabiliz, iruzkinak egiteko eta dokumentuen barneko eta kanpoko gakoak argi eta koherentziaz adierazteko, objektibotasuna eta ikuspegi historikoa bilatuz eta hemendik eta orainetik eraikitako ikuspegia saihestuz.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK5, KE1, KE2, KD3, KPSII1.2, KPSII4, KPSII5, HK1, HK3.

2. Hainbat erregimen politikoaren eraketa- eta eboluzioa -prozesua, eta erregimen horietan herritarrek parte hartzeko moduak ezagutzea eta azaltzea, antolamendu politiko mota desberdinak konparatiboki aztertuz eta terminologia zuzena erabiliz, eskubideak eta askatasunak sustatu dituzten mugimenduak eta ekintzak baloratzeko, eta 1978ko Konstituzioaren eta 1979ko Autonomia Estatutuaren dimentsioa ulertzeko.

Historia aurrerapausoen eta atzerapausoen bilakaera ez lineala da. XIX. mendetik, Espainiako sistema politikoak eta, ondorioz, Euskal Herrikoak izan duten bilakaerak ekarpenak egin dizkio parlamentarismoa garatzeko prozesuari, atzerapausoak kontuan hartuta, gure egungo demokrazia ezarri eta finkatu arte. XIX. mendeko iraultza burgesa, bere parlamentarismo liberal ezegonkorrekin, hein handi batean atzerapen sozialak eta nazioarteko isolamenduak markatutako XX. mendean, joera autoritario kontserbadoretarantz eboluzionatu zuen. Gero, 70eko hamarkadan, Espainian trantsizio itundu bat gertatu zen, Estatuko eliteek (Errege izendatu berria barne) bultzatutako eta alderdi politikoaren eta beste ordezkari batzuen artean adostutako erreforma baten bidez, Monarkia Parlamentarioa ekarri zuena. Horren doikuntza eta finkapena 1982an garatu zen, Partido Socialista Obrero Español (PSOE) alderdiaren lehen gehiengo absolutuarekin, zeinak gobernuko egonkortasunaldi luze bat eta beste aukera batzuen antolakuntza, Alderdi Popularra (PP) buru, ekarri zituen.

Hori guztia ulertu eta barneratzeko, eta gaur egun indarrean dagoen 1978ko Konstituzioaren dimentsio demokratikoa gure bizikidetzaren eta gure eskubideen bermearen oinarri gisa ulertzeko, Autonomia Estatutu desberdinak barne, 1812az geroztik egon diren erregimen politiko desberdinei buruzko konparaziozko estrategiak garatu behar dira Fernando VII.aren Erregealdia eta, ondoren, Absolutismoaren amaiera eta Isabel II.aren Erregealdia, Seiurteko Demokratikoa, Berrezarkuntza, II. Errepublikak eta zegoen 1931ko Konstituzioa, Gerra Zibila eta Frankismoa, Trantsiziora arte;

halaber, erregimen guzti haien izaera definitzen eta testuinguruan kokatzen ahalbidetzen duten termino eta kontzeptu historiko, politiko eta juridikoen erabilera zuzena.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK5, KE1, KE2, KD3, KPSII1.2, KPSII3.1, KPSII4, KPSII5, HK1, HK2, HK3, KAKK1.

3. Aro Garaikidean Espainiako eta Euskal Herriko ekonomiaren garapenean eta modernizazioan parte hartu duten faktoreak ezagutzea eta aztertzea, iturri historikoak erabiliz, hala nola grafikoak, estatistikak, erroldak..., egungo koiuntura, gizarte-ongizateari lotutako aurrerapenaren ideia, berrikuntza, etengabeko ikaskuntza eta jasangarritasuna ulertzeko eta horien guztien inguruko begirada kritikoa eraikitzeko.

Espainiako eta Euskal Herriko ekonomiak Aro Garaikidean zehar izandako bilakaera aztertzeak, ikasleari lagunduko dio, bai horrek gizartearen garapenarekin dituen zuzeneko harremanak, bai gaur egungo egoera ulertzen. Globalizazioaren ekonomiaren funtzionamenduetan trebatzeko, funtsezkoa da lehenik eta behin haren erro historikoak aztertzea, eta bere eragileen pentsamenduak eta politikak ere aztertzea, oinarriko kontzeptuak erabiltzeaz gain; *krisi ziklikoak*, *interbentzionismoa* edo *librekanbismoa*, besteak beste. Bestalde, auzi hauetan sakontzeak, testuinguru unibertsala ahaztu gabe, Estatu Liberala Espainian eraikitzeko funtsezko oinarrietako honetan, eta honen aurrerabidean gaur egun arte, baita ekonomia arloan 1789tik aurrera izan diren arazoetan ere, Historiaren panoramika bat ematen du, egungo ereduaren zergatiarekin edota gizarte-ongizatea edo iraunkortasuna bezalako gaiez arduratzeko behararekin lotzen dena. Azkenak, gainera, ikuspegi kritikoa ematen dio aurrerapenaren ideari, haren planteamendu filosofiko eta ekonomikoei eta haren ondorio politikoei. Historikoki bere lehenetsuen artean, ez aberastasunaren banaketa ez ingurumen-ondorioak kontuan hartu ez dituen hazkunde ekonomikoak eragindako ondorioak kontuan hartu behar dira.

Magnitude horiek ezagutzeko bideak eskatzen du dokumentu historikoetako iruzkinez baliatzea, hala nola grafikoak, estatistikak, erroldak eta abarrez, eta aplikazio informatikoak erabiltzea. Zeregin horrek interpretaziorako eta loturak egiteko gaitasunaren garapena eskatzen du, faktore ekonomikoak gainerako fenomeno historikoekin lotzeko.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK5, KE1, KE2, KD1, KD2, KD3, STEM4, KPSII1.2, KPSII5, HK1, HK3.

4. Espainiako eta Euskal Herriko gizartek Aro Garaikidean zehar izan dituzten aldaketak eta jarraitutasunak deskribatzea eta aztertzea, bertako biztanleriaren eboluzioa eta horrek bizitza-mailekin eta moduekin, lan-baldintzekin, gizarte-gatazkekin eta langile-mugimenduekin duten lotura kontuan hartuz, gaur egungo gizarte-aniztasunaz jabetzeko, hartu diren neurrien irismena balioesteko, eta berdintasunerako, ongizaterako, justiziarako eta gizarte-kohesiorako aurrerapausoak eta mugak ulertzeko.

Ikasleek Espainiako eta Euskal Herriko gizartearen, bilakaera demografikoa eta aldaketak eta jarraitutasunak Aro Garaikidean zehar aztertu behar dituzte, mendeko izatetik herritar izatera egindako urratsa, harreman eta garapen sozial, ekonomiko eta politikoko modu berriekin, espazioaren banaketarekin eta lurraldeen arteko desoreka mantentzearekin lotuz. Helburua da Euskal Herriak Espainiako Estatuaren testuinguruan izan duen modernizazio ekonomiko eta sozialaren prozesua ulertzea, baita Espainiako gizartearen heterogeneotasun eta konplexutasun handia bere historian eta orainaldian ere.

Aipatutako azterketa bai subjektuan bai gizataldeko esperientzietan oinarritu behar da, eta analisia, iturri historiografikoen eta askotariko iturri historikoen —hala nola datu estatistikoen, testuen, errolden eta abar— aztertze kritikoaren bidez egin behar da. Gizartearen bilakaerak barne hartzen ditu: lorpenak eta atzerapenak, Estatuaren erregimen politiko desberdinek orain arte hartutako neurriak, eguneroko bizitza- eta ongizate-mailen eboluzioa, eta etorkizuneko mugak eta erronkak. Eta gaurkotasunari dagokionez, gatazkak kudeatzeko, desberdintasunak arintzeko, gizarte-tentsioa neutralizatzeko edo ordena publikoaren nahasmendua erreprimitzeko hartutako neurriak kontuan hartuta, interesa piztu ahal izango da ikasleengan, gizartea beste ikuspegi batetik aztertzeko, aipatutakoari buruz hartu diren neurrien irismena eta berdintasunaren, ongizatearen, justiziaren eta gizarte-kohesioaren bidean egindako aurrerapenak eta mugak baloratzera eramango dituena.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK5, KE1, KE2, STEM4, KD1, KD2, KD3, KPSII1.2, KPSII4, KPSII5, HK1, HK3, KAKK1.

5. Sinesmenek eta ideologiek Espainian eta Euskal Herrian historia garaikidean izan duten eboluzioa eta gizartearekin eta politikarekin izan duten harremana ulertzea eta zorrotasun historikoz adieraztea, identitateen eta proiektu politikoen konfigurazioan duten eragina kontuan hartuz, gure herriaren aniztasuna aitortu eta baloratzeko, eta errespetuzko jarrerekin egungo arazoei buruz hausnartzeko eta eztabaidatzeko.

Sinesmenak eta ideologiak gizartearen ardatz egituratzaile nagusietako bat izan dira eta hala dira, eta horietatik abiatuta sortu dira soziabilitaterako eta loturak eta talde-identitateak sortzeko generik garrantzitsuenak. Absolutismoaren eta Estatu Liberalaren garaietatik egungo gizarte demokratikora arte, ikasleek pentsamoldetan eta ikuskera politiko eta nazionalistetan izandako aldaketak identifikatu beharko dituzte.

Funtsezkoa da, ikasleek Espainiako Estatuaren barruan dagoen identitate-aniztasuna ulertzea, zorrotasun historikoz adieraztea eta aitortzea, Espainiako eta Euskal Herriko historia garaikidean gizarte-taldeen, alderdi politikoen edo indar sindikalen arteko desadostasunak, tirabirak eta liskarrak eragin zituzten gizatalde baten kidea izatearen sentimenduak eta ikuspegi politikoak kontuan hartuta. Azken horiek, Karlismoa, Liberalismoa, errepublikanismoa, langileen mugimenduak eta alderdiak, nazionalismoak edota ideologia totalitarioak barne hartzen dituzte.

Beharrezkoa da, ikasleek iturri fidagarri eta lan kontrastatuetan oinarritutako iritzi propioak sortzea, desinformazioa saihesten eta elkarrizketa bultzatzen dutenak. Horrela,

korrante ideologikoen eta borroka politikoen sare konplexua aztertzeko, Historiaren azterketa guztietan bezala, iturri historiografiko zehatzen erabilera historialarien metodo zientifikora hurbiltzearekin konbinatu behar da. Helburua da, gertaera historikoak ezagututa, edozein pertenezia- eta nortasun-sentimendu errespetatzen ikastea, baita gure bizikidetzaz-esparru komunak antolatzen dituzten arauak ere.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK5, KE1, KE2, KD1, KD3, KPSIIK1. 2, KPSII3. 1, KPSII5, HK1, HK2, HK3, KAKK1.

6. Iberiar Penintsularen balio geostrategikoa ezagutzea eta Espainiako eta Euskal Herriko Historia Garaikidearekin eta nazioarteko panoramarekin lotzea, informazio bibliografikoa eta webgrafikoa bilatuz eta tratatuz, gaur egungo Espainiak munduan duen benetako eginkizuna ulertzeko, baita berak dituen nazioarteko kooperazio-, elkartasun-, europeismo- eta segurtasun-konpromisoen garrantzia ere.

Geografia erabakigarria da historia politikorako; horregatik, Espainiako eta Euskal Herriko historiari buruzko hurbilketa ulergarri batek beren kokapen geografikoaren ikuspegi batetik abiatu behar du, kokapen horrek gizadiaren ibilbide historiko handien eta Mediterraneoan, Atlantikoan eta Europa kontinentalean Iberiar Penintsularen inguruan gertatu diren prozesu handien parte izateko aukera eman diola ikusteko. Penintsulak historian zehar izan duen kokapena eta horrek dakarren balio geopolitikoa balioetsi eta interpretatzeak, Aro Garaikidean arreta jarritz, ikasleei oraina iraganarekin lotzeko aukera ematen die, Espainiako Estatuak nazioarteko politikan izan dituen iraganeko zein egungo asmo eta betebeharren eta bilakaera historikoaren zergatia identifikatuz. Izan ere, begirada historiko bat egitean gaur egungo Espainiak eta Euskal Herriak munduan duten rola azterketa ere egin behar da, besteak beste, Nazio Batuen Erakundeko, Europar Batasuneko eta NATOko kide izateak dakartzen konpromisoak onartuz, autonomia-erkidegoetan dituzten ondorioak adieraziz eta ekintza humanitarioen eta nazioarteko segurtasuneko beharra eta garrantzia nabarmenduz.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK5, KE1, KE2, STEM4, KD1, KD2, KD3, KPSII1.2, KPSII4, KPSII5, HK1, HK2, HK3.

7. Ondare historiko eta kulturalak memoria kolektiboaren legatu eta adierazpen gisa, herentzia material eta immaterial gisa eta Historiaren iturri gisa duen esanahia aintzatestea, lan individual edo kolektibo bidez ikertuz, haren garrantzi kulturalaz eta aniztasunaren aberastasunaz jabetzeko, eta haren kontserbazioa bermatzen duten legeei balioa emateko.

Honela hasten da Espainiako Ondare Historikoari buruzko ekainaren 25eko 16/1985 Legea: *Espainiako Ondare Historikoa da espainiarrek zibilizazio unibertsalari egindako ekarpen historikoaren eta gaur egungo sormen-gaitasunaren lekuko nagusia. Hura osatzen duten ondasunak babestea eta aberastea funtsezko betebeharrak dira, eta botere publiko guztiak lotzen dituzte, Konstituzioaren 46. artikulua haiei ematen dien aginduaren arabera.*

Espainiako eta Euskal Herriko ondare historiko eta kulturala, gure gizarteak bere bilakaera historikoaren ondorioz sortutako elementu eta adierazpen ukigarri eta ukiezin guztiek osatzen duten iturri historiko eskerga da, non ideien eta sorkuntza materialen erreproduktzioa identifikatzen eta bereizten gaituzten faktore bihurtzen diren. Gaur egungo kultura-ondarearen kontzeptuak barne hartzen ditu, ez bakarrik monumentuak eta iraganeko beste adierazpen batzuk —hala nola guneak, dokumentuak edo artelanak—, baita ondare bizia deritzona ere: herri-kulturaren hainbat adierazpen, hala nola hizkuntzak, herri-arteak, jantziak, ezagutzak, balioak, ohiturak eta tradizioak, etab. Azken horrek barne hartzen ditu ondare intelektuala —hau da, literatura, teoria zientifikoak eta filosofikoak—, erlijioa, erritoak eta musika; baita ahozko historian, musikan eta dantzan adierazten diren portaera-patroiak eta kultura ere. Ondare horren aztarna materialak idazkietan, partituretan, argazki-irudietan edo datu-base informatikoetan gorde daitezke, baina hori lortzea ez da hain erraza, adibidez, ikuskizunetan edo antzezpen- edo interpretazio-estilo jakin baten eboluzio historikoan.

Azterketa- eta ikerketa-lanak egiteak, iturri historiografikoez baliatuz eta metodologia historikoari ekinez, eta memoria kolektiboarekin lotutako produktuak sortzeak —inguruko gizarte- edo kultura-intereseko gertaera, pertsonaia edo ondare-elementuei buruz—, ikasleei lagunduko diete ondare historikoa ondasun amankomun gisa balioesten, bai legeek, bai herritarrok, gure erantzukizun indibiduala onartuz, babestu behar duguna.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK5, KE1, KE2, KD1, KD2, KD3, KPSII1. 2, KPSII3.2, KPSII4, KPSII5, HK1, HK3, KAKK1, KAKK2.

8. Genero-ikuspegia txertatzea Espainiako eta Euskal Herriko Historia Garaikidearen eta egungo egoera soziopolitikoaren azterketan, emakumeen eginkizuna aztertuz, iturri historikoak erabiliz eta mugimendu feministei buruzko ikerketa zuzena eginez, Historian emakumeen presentzia aitortzeko, oztopoak eta aurrerapen- eta atzerakada-uneak ohartarazteko, eta emakumeen eta gizonen berdintasun eraginkorraren aldeko jarrerak sustatzeko.

Aro Garaikideko Espainiak eta Euskal Herriak ere, gizarte-jokabide orokor gisa, bizitza pribatu eta publikoan emakumearen baztertzeari islatu dute. Historikoki, beraien gaitasunak ukatu eta ezkutatu egin dira, eta hori, oraindik ere agerian dago, besteak beste, soldata-arrakalari edota gizarte, politika eta enpresaren arloko goi-karguetan emakumezkoen presentzia urriari erreparatzen bazaie. Historia ikastean, gizonen eta emakumeen arteko desberdintasuna sortu eta mantendu duten nagusitasun kultural eta soziopolitikorako mekanismoak identifikatzen dira, eta, horri esker, ezagutzen dira emakumea gizartean eta politikan aintzatezteko dauden oztopoak eta aurrerapen- eta atzerapen-uneak, eta baloratzen dira emakumearen emantzipazioaren aldeko ekintza guztiak.

Irakasgai hau aztertzeak, halaber, gizonen eta emakumeen arteko arrakala onartezina murrizteko beharra ulertzen lagundu behar du. Iturri historiografikoetatik eta testu nabarmenen iruzkinetik abiatuta. Historiak, beren generoagatik soilik, bidegabeki

isilarazi eta alde batera utzi dituen emakume esanguratsu indibidualak eta kolektiboak berreskuratu nahi dira. Horretaz gain, ikasleengan piztu nahi da, alde batetik, onespeneri eta borroka sozialari buruzko hausnarketa eta, bestetik, eremu guztietan jarrera zibilizatuak eta arrazoinamendu kritikoan oinarrituta, emakumearen aurkako diskriminazio-jokabideen aurrean.

Konpetentzia espezifikoa hau irteera-profilaren deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK5, KE1, KE2, STEM4, KD1, KD2, KD3, KPSII1.2, KPSII3.1, KPSII4, HK1, HK3, EK3.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

1. konpetentzia espezifikoa
1.1 Idatzizko Iturri historikoen iruzkin kritikoaren prozesuak fidagarritasunez egitea, informazioa aztertu eta kontrastatu ondoren, haien garaiko testuinguruan kokatuz, eta aurreko eta ondorengo auziekiko zein uneko errealitatearekiko dituen inplikazioen inguruan hausnartuz.
1.2 Metodologia zientifikoak historialarien zereginean duen garrantziaz jabetzea, tokiko ingurunean interesgarriak diren gertakari, pertsonaia edo gertaera historikoei buruzko produktuak sortzen dituzten banakako edo taldeko ikerketa- eta ikerketa-lanak eginez, objektibotasuna eta ikuspegi historikoa islatuz.
2. konpetentzia espezifikoa
2.1 Zenbait erregimen politikoen eta beraietan herritarrek parte hartzeko moduen eraketa- eta eboluzio-prozesua ezagutzea eta deskribatzea, Espainiako Historia Garaikidean zehar, 1978ko Konstituziora arte; etapak ezaugarrituz eta antolaketa politiko desberdinak konparatiboki aztertuz, eta horretarako, irakasgaiari lotutako terminoak eta kontzeptuak egoki erabiliz.
2.2 Zenbait erregimen politikoen eta beraietan herritarrek parte hartzeko moduen eraketa- eta eboluzio-prozesua ezagutzea eta deskribatzea, Euskal Herriko Historia Garaikidean eta 1979ko Autonomia Estatutura arte, etapak ezaugarrituz, irakasgaiari lotutako terminoak eta kontzeptuak egoki erabiliz.
3. konpetentzia espezifikoa
3.1 Antzinako Erregimenaren amaieratik gaur arte Espainiak izan duen bilakaera ekonomikoa ezagutzea eta aztertzea, bere inguruko herrialdeen testuinguruan, kapitalismoaren eta industrializazioaren garapen-prozesu eta erritmoari, eta hazkunde-, krisi- eta berreskurapen-zikloei erreparatuz, eta iturri historiografikoez eta dokumentu

historikoen iruzkinez baliatuz.

3.2 Antzinako Erregimenaren amaieratik gaur arte Euskal Herriak izan duen bilakaera ekonomikoa ezagutzea eta aztertzea, Espainiako estatuaren testuinguruan, kapitalismoaren eta industrializazioaren garapen-prozesu eta erritmoari, eta hazkundera, krisi- eta berreskurapen-zikloi erreparatuz, eta iturri historiografikoez eta dokumentu historikoen iruzkinez baliatuz.

4. kompetentzia espezifikoak

4.1. Antzinako Erregimenaren amaieratik Espainian eta Euskal Herrian izandako gizarte-eraldaketak ezagutzea eta deskribatzea, iturri historikoen eta historiografikoen azterketa kritikoaren bidez, mendeko izatetik herritar izatera igarotzea soziabilitate modu berriekin lotuz, eta gizarte-harremanen eboluzioa eta boterea talde jakin batzuen eskuetan kontzentratzea identifikatuz.

4.2. Aro Garaikideko eboluzio demografikoa, eta bizi-maila eta bizimoduetan izandako aldaketak deskribatzea eta aztertzea, lan-baldintzak, gizarte-gatazkak, langileen mugimenduak eta Estatuak ondorengo etapa politikoetan hartutako neurriak kontuan hartuz, baita horren guztiaren ondorioak eta gorabehera ere.

5. kompetentzia espezifikoak

5.1. Historia Garaikideko sinesmen eta ideologiaren jatorria eta eboluzioa, eta horiek Espainiako eta Euskal Herriko artikulazio sozial eta politikoarekin duten harremana zorrotasun historikoz adieraztea, zenbait identitate politiko eta lurraldekoak, eta horien antolatze moduak eta proiektu politikoak identifikatuz, baita aurre egin dioten aurkaritza ere.

5.2. Identitate desberdinek Espainian eta Euskal Herrian betetzen duten eginkizuna ulertzea, aniztasuna aitortuz eta baloratuz, egungo auziei buruz hausnartuz eta eztabaidatuz, bereak ez diren taldekide izatearen sentimenduen eta norberaren ideiekin bat ez datozenen aurrean errespetuzko jarrerak erakutsiz.

6. kompetentzia espezifikoak

6.1. Iberiar Penintsularen balio geostrategikoa Espainiako eta Euskal Herriko Historia Garaikidearekin eta gaur egun munduan duten zereginarekin lotzea, informazio bibliografikoa eta webgrafikoa bilatuz eta tratatuz.

6.2. Espainiako estatuak nazioarteko politikan dituen erronkak eta konpromisoak ezagutzea eta azaltzea, bereziki NBEko, EBko eta NATOko kide izatearen ondoriozkoak, horien ondorioak adieraziz eta kooperazio-, elkartasun- eta segurtasun-balioen garrantzia nabarmenduz.

7. kompetentzia espezifikoak

7.1. Ondare historiko eta kulturalaren kontzeptuaren esanahia modu arrazoituan azaltzea, memoria kolektiboarekin erlazionatuz, historiaren iturri gisa eta herentzia

material eta immaterial gisa duen balioa kontuan hartuz, eta haren kontserbazioa bermatzen duten legeak kontsideratuz.

7.2. Azterketa- eta ikerketa-lanak egitea, iturri historiografikoez baliatuz eta metodologia historikoari ekinez, inguruneko gizarte- edo kultura-intereseko gertaera, pertsonaia edo ondare-elementuei buruz memoria kolektiboarekin lotutako produktuak sortuz, ondare historikoa babestu beharreko ondasun komun gisa balioetsita.

8. kompetentzia espezifikoak

8.1. Genero-ikuspegia txertatzea Espainiako eta Euskal Herriko Historia Garaikidearen azterketan eta egungo panoramaren behaketan, gizonen eta emakumeen arteko desparekotasuna sortu eta mantendu duten mekanismo kulturalak eta soziopolitikoak identifikatuz, baita bakoitzari esleitutako rolak eta tradizionalki okupatutako jarduerak-espazioak ere.

8.2. Emakumeek Historian zehar izan duten bazterketaren errealitatea egiaztatzea, iturri historikoak aztertuz, eta emakumeak gizartean eta politikan aitortzeko oztopoak eta aurrerapen- eta atzerapen-uneak ohartaraziz, emakumeen emantzipazioaren eta mugimendu feministaren aldeko ekintza guztiak baloratuz, eta isildutako eta ahaztutako pertsonaia esanguratsuak berreskuratuz, indibidualak zein kolektiboak.

OINARRIZKO JAKINTZAK

Espainiako Historia
A. Gizarteak denboran zehar
1- Iturri historikoak: tipologia eta horien erabilera zientifiko zuzenaren garrantzia. Artxiboen garrantzia. Historia irakasgaiaren terminoak eta kontzeptu teknikoak. Testu-iruzkinak.*
2- Eskola historiografikoei eta iraganeko gakoak berreraikitze eta interpretatzeko dituzten moduei buruzko sarrera, ekonomiaren, gizartearen, politikaren eta abarren ikuspegitik.
3- Iraganaren eta orainaren arteko lotura. Historiaren erabilera publikoak: egungo gizartearen eztabaidetan agertutako gertaera historikoen azterketa.
4- Iberiar Penintsularen esanahi geostrategikoa eta ondare historiko eta kulturalaren garrantzia.* Mediterraneo, Atlantikoa eta Europa kontinentala Historia Garaikidearen erroetan
5- Herentzia koloniala Aro Garaikideko Espainian: kolonien independentzia Fernando VII.ren garaitik, Marokoko auzira arte.*

6- Zentralizazio politiko eta administratiboa XIX. eta XX. mendeetako estatu liberalaren eraketan eta garapenean. Gerra napoleonikoa eta Cadizko Gorteak. *
7- Erlijio-sentimendua Espainian eta Euskal Herrian Aro Garaikidean: laikotasuna, librepentsamendua, sekularizazioa, klerikalismoa eta antiklerikalismoa. *
8- Estatu liberalaren eraikuntza: Antzinako Erregimenaren krisitik Seiurteko Liberalera. Absolutismoa eta Liberalismoa aurrez aurre. Ideologiak eta kultura politikoak Espainian Aro Garaikidearen hasieran. Gatazkak, sistema politikoak eta boterearen erabilerak. *
9- Berrezarkuntza-sistema: jatorria, lidergoa, ezaugarriak eta funtzionamendua. Indar monarkikoak, karlismoa, errepublikanismoa eta langile-mugimenduak. Nazionalismoak eta erregionalismoak. Primo de Riveraren diktadura eta Berrezarkuntzaren amaiera. *
10- Euskal lurraldeak Aro Garaikidean. Independentzia Gerratik Gerra Karlistetara: Foru Sistema desagerrarazteko prozesua eta Ekonomia Itunen sorrera. *
11- Kapitalismorako trantsizioa Espainian: hazkunde-erritmoak eta -zikloak. Mendizabal eta Madoz, Trenbideen legea, Meategien legea eta Kataluniako eta Euskal Herriko industrializazioak. Berrezarkuntzaren egiturak eta Primo de Rivera. *
12- Industrializazioa Euskal Herrian, eraldaketa ekonomiko eta sozialak, eta abertzaletasunaren sorrera. *
13- Aldaketak eta gizartea antolatzeko - modu berriak: estamentuzko gizartearen desagertzea eta herritartasunaren kontzeptuaren garapena. Burgesiaren garaipena eta ondorengo proletarizazioa industrialia. Erdi-mailako klaseen sorrera eta ongizate-estatuak. *
14- Espainiako gizartearen eboluzioa: biztanleria, familiak eta ziklo demografikoak landa-munduan eta hiri-munduan.* Landaren eta hiriaren arteko interdependentzia- eta elkarrekotasun-harremanak. Nekazaritza-gizartetik landa-exodoetara eta gaur egun Espainia hustua deritzonera. Hiri-fenomenoa Espainia garaikidean.
15- Gizarte-gatazkak eta langile-mugimenduak. Marxismoa eta Anarkismoa Espainia Garaikidean. Subjektu kolektiboaren ekintza Historian 1890eko grebaz geroztik. Estatuaren erantzunak. *
16- II. Errepublika eta Espainiaren eraldaketa demokratikoa: egiturazko erreforma handiak eta horien arrazoi historikoak. Alternantzia politikoa. Gizartearen polarizazioa eta erreformen aurkako erreakzio antidemokratikoak. Armadaren eta Elizaren papera. *
18- 1936-39ko Gerra Zibila eta Frankismoa. Erregimen frankistaren oinarri ideologikoak eta sozialak, nazioarteko harremanak eta etapa politiko eta ekonomikoak. Oposizioa, errepresioa eta diktaduraren aurkako protesta-mugimenduak. *
19- Politika ekonomikoak XX. mendean: II. Errepublika, Gerra Zibila eta Autarkia eta desarrollismo frankista: ongizate-estatuaren eraketa. *

<p>20- Emakumeen papera Espainiaren Historia Garaikidean: hezkuntza, eta lana eta boterea eskuratzeko aukera gizarte-mailaren arabera. Emakume protagonistak, indibidualak eta kolektiboak. *</p>
<p>B. Egungo munduaren erronkak</p>
<p>1- Etorkizuneko Memoria Demokratikoaren Legea: Espainiaren Historia Garaikidean askatasunaren aldeko ekintzak eta mugimenduen errekonozimendua, iraganeko gertaera traumatikoen eta indarkeriazko egoera mingarriak ez errepikatzearen kontzientzia. Indarkeriaren biktimen erreparazioa. *</p>
<p>2- Auzi nazionala: Espainia garaikidean nazionalismoen eta erregionalismoen jatorriari eta eboluzioari heltzeko, kontzientzia historikoa eta iturrien kritika. *</p>
<p>3- Hazkunde ekonomikoa eta iraunkortasuna: datuen, aplikazioen eta grafioen erabilera, Espainiako ekonomiak Desarrollismotik gaur egunera arte izan duen eboluzioa aztertzeko. Gizarte-, lurralde- eta ingurumen-desorekak. *</p>
<p>4- Trantsizioa: Erreforma Politikorako Legetik 1978ko Konstituziora. Autonomien estatua, sufragio unibertsal demokratikoa, oposizio bortitza eta adostasun politiko-soziala. Moncloako Itunak. Emakumeen emantzipazioaren aldeko borroka eta mugimendu feministak 1978az geroztik.*</p>
<p>5- Euskal Herriko antolaketaren eta administrazioaren oinarriko elementuak Espainiako estatuaren testuinguruan: autogobernuaren iturriak eta 1979ko Autonomia Estatutua. 1982ko Nafarroako Estatutua.*</p>
<p>6- Espainia Europar Batasunean: Europar Batasunean integratzeko prozesuaren ondorio ekonomiko, sozial eta politikoak, egungo egoera eta etorkizunerako itzaropenak.</p>
<p>7- Espainia eta mundua: Espainiak munduko segurtasunari eta kooperazioari egiten dion ekarpena eta nazioarteko erakundeetan duen partaidetza. Erakundeek Garapen Iraunkorrerako Helburuen aurrean duten konpromisoa eta horrek herritarren bizitzan dituen ondorioak.</p>
<p>C. Konpromiso zibikoa</p>
<p>1- Kontzientzia demokratikoa. Konstituzioaren printzipioen eta arauen ezagutza, balio zibikoen erabilera eta herritarren parte-hartzea: eskubideak eta betebeharrak.</p>
<p>2- Nortasuna eta kide izatearen sentimenduak: estatuaren eta nazioaren arteko bereizketa eta Espainiaren konplexutasunaren ezagutza.*</p>
<p>3- Portaera ekosoziala: Garapen Iraunkorrerako Helburuekiko konpromisoa.</p>
<p>4- Herritartasun etikoa ingurune analogiko eta digitaletan: egile-eskubideak eta jabetza intelektualarekiko errespetua. Informazioa, desinformazioa eta manipulazioa.*</p>
<p>5- Europeismoaren balioak: Europar Batasunaren ideia gidatzen duten printzipioak eta Erkidegoko programen eta proiektuen aurrean jarrera parte-hartzailea.</p>

6- Elkartasuna eta kooperazioa: Espainiari eta munduari eragiten dieten erronka handiak eta konpromiso sozialera, asoziazionismora eta boluntariotzara bideratutako jokabideak.

7- Ondare historikoaren kontserbazioa eta zabaltzea: artxiboak, museoak eta interpretazio-zentroak. Memoria kolektiboaren ondare-, gizarte- eta kultura-balioa.*